

DEMOKRACIJA

Uredništvo: Trst, ul. Machiavelli 22-II - tel. 3-62-95
 Uprava: Trst, ul. S. Anastasio 1-c - tel. 2-30-39
 Goriško uredništvo: Gorica, Riva Piazzetta št. 18.
 CENA: posamezna številka L 25. — Naročnina:
 mesečno L 100, letno L 1.200. — Za inozemstvo:
 mesečno L 170, letno L 2.000. — Poštni čeki
 račun: Trst št. 11-7223, Gorica št. 9-18127

Leto VIII. - Štev. 42

Trst - Gorica 15. oktobra 1954

Izhaja vsak petek

Vslovenstvu je rešitev!

V posebnem Statutu, katerega sta v Londonu podpisala veleposlanika Italije in Jugoslavije, je rečeno: »Pripadniki jugoslovanske etnične skupine na področju, ki ga bo upravljala Italija... bodo uživali enake pravice in tretiranje kakor ostali prebivalci...« Nato Statut podrobno naštevajo nekatere teh pravic. Na podoben način se Statut tudi v vseh ostalih členih sklicuje na obstoj jugoslovanske etnične skupine, tako pri vprašanju šol, uporabe jezika, pri napisih, podeljevanju služb itd. Glede javnih napisov je celo rečeno: »V tistih volilnih enotah tržaške občine in v tistih ostalih občin na področju italijanske uprave, v katerih pripadniki jugoslovanske etnične skupine predstavljajo pomemben element (najmanj eno četrtino) prebivalstva, bodo napisani na javnih ustanovah in imena krajev in ulic v jeziku te etnične skupine, kakor tudi v jeziku oblasti, ki vrši upravo...«

Ali je torej potreben še večji pisani in celo mednarodnopravni dokaz, kako zelo je potrebno, da slovenska narodna manjšina v teh krajih ob vsaki priložnosti in z vsemi zakonitimi razpoložljivimi sredstvi dokaže svoj obstoj? Če namreč slovenske manjšine ne bo, ali če bo, pa ne bo imela dokazov vsaki priložnosti javno izpričati svoje volje do obstoja in priznanja, potem bodo tudi te pravice ostale samo na papirju, odnosno bodo enostavno zamrle.

Poglejmo nekoliko neposredno preteklost, iz katere izhaja naša sedanjost. Po tem pa so sploh tuji in tudi italijanski časopisi sodili: našo zavednost, našo voljo, da ostanemo Slovenci? Ne po kričanju časopisov in razgrajanju na sestankih in zborovanjih. Tisti, ki so bili natančni, so stikali kvečjemu po šolskih statistikah. Za večino pa so bili merodajni volilni rezultati. In pri tem se je dogajalo tisto, na kar so zavedni ljudje že tolikokrat opozarjali našo javnost: vse glasove, oddane za razne mešane stranke, kakor za razne predvsem italijanske independentistične skupine, za komunistično stranko in fratelančne kombinacije so enostavno šteli kot italijanske. Izjemo so delali kvečjemu pri titovski ljudski fronti, za katero pač nihče ni mogel reči, da bi zanjo glasoval kolikor toliko pomemben del Italijanov. Vsi ostali slovenski glasovi, ki so bili oddani mešanim strankam, pa so bili narodnostno izgubljeni, so slabili našo narodnostno legitimacijo.

Ali naj se potem še čudimo, da so nekateri listi, tako v Italiji kakor v tujini s črnim na belem, s številkami trdili, da je v Trstu samo 4 odstotke Slovencev. In proti številkam, napram človeku, ki si teh krajev nikdar ni tako oddal in tako temeljito ogledal, da bi se vanje življal, je bilo vsako ugovarjanje bob ob stežno.

Ali si nisimo bili sami krivi? Toda politično in kulturno delovanje, ki se je izogibalo slovenskega imena, nam ni škodovalo samo v tujih očeh, ni samo slabilo naše mednarodnopravne in splošne narodnostne legitimacije, temveč je tudi od znotraj nevarno spodkopalo našo odpornost. Ni brez osnove trditev, da ima zapostavljanje narodne zavednosti, na vesti več odpadnikov kakor pa vse fashiistične masle in dvojsetletno pomanjkanje slovenskih šol.

Ali govorimo in mislimo zgolj tako, ker smo tako zagriženi in fanatični nacionalisti, da ne moremo razumeti potrebe sožitja? Niti od daleč. Mislimo pa, da je sožitje, posebno in trajno, možno samo med ljudmi, ki se dobro zavedajo, kaj so in temu primerno tudi živijo ter ukrepajo. Sporazumi je, možen med poštenimi Italijani in poštenimi ter zavednimi Slovenci, ne pa med ljudmi, ki ne vedo, kaj so. Taki sploh ne morejo sklepati sporazumov. V čigavem imenu pa? Kako naj branijo pravice, do katerih so ravnodušni, katerih se sami odrekajo?

Nekateri v vodstvih se lahko izgovarjajo, da je vse bratrimljenje itak samo taktika, da gre samo za problem razirjanja vrst, ustvarjanja platforme za nadaljnje »realizacije«. Tovariši Stoka se lahko črka na prsa ter trdi, da je narodnostno tujo pojem... (Lep predsednik Osvobodilne fronte, ki naj se bori za naše narodne pravice!) Množice pa niso občutljive za finese, temveč vzamejo besede za besedo. In posledice so potem

(Nadaljevanje na 2. strani)

Zgodovinsko zasedanje glavnega odbora SDZ za STO v Trstu

V nedeljo 10. oktobra je v Trstu zboroval glavni odbor SDZ, ki je do podrobnosti preučil novi položaj pod podpisu Londonskih dogovorov na našem ozemlju.

Zborovanje je ob napovedani uri in v prisotnosti polnoštevilnih odbornikov otvoril predsednik S. DZ., dr. Josip Agneletto.

Predsednik je najprej poudaril, da se je položaj glede STO z dneva v dan — kakor je to članom gotovo še v spominu — spreminjal in je bilo zato težko našim ljudem povedati, kakšna je dejanska situacija. Iz istega razloga tudi niso sklicevali sej širšega odbora, niti zborovanj članstva, kakor smo to delali v prejšnjih časih. Pri notranjem delu smo imeli nekaj sestankov z nekaterimi tukajšnjimi političnimi ljudmi, ki pa so se izkazali za neplodne. Sodelovanje je mogoče le s politično neodvisnimi kontrahenti. Zato smo ukrepli tudi v glavnem samostojno. Meseca avgusta smo odposlali obširne in dobro argumentirane spomenice na zahodne velesile in prav v zadnjem času, t. j. 29. avgusta smo te spomenice obnovili z novimi argumentacijami in z zadnjimi apeli na demokratični svet, vključno tudi na Rim in Beograd, naj ne povzročajo razkosanja STO.

Notranjepolitični položaj v Trstu se je v toliko spremenil, da so titovski komunistično-partijski pred kratkim razpustili. Verjetno so to storili z namenom, da organizirajo novo socialistično stranko, ker smatrajo, da bi morda z novo firmo le nekako pojačali svoje vrste. Pri tem seveda ne mislijo na pritegnitev zgolj komunistov in socialistov, pač pa spekulirajo tudi na demokratične Slovence, ki bi jih radi spravili, po korokah in gorških vzorih, v novo fratelančno stranko. Nekateri izraziti komunisti so javno izjavili, da mi komunisti ne izgubimo ničesar, pač pa bomo z novo stranko lažje zastopali komunistične interese in v novi stranki imeli seveda tudi glavno besedo. Te organizacije do sedaj še ni. Vsem Slovcem pa je dobro znano iz preteklosti, da je SIAU in firme, ki so ji sledile, povodnela slovensko narodno zavest v Trstu, in da je prav fratelančna politika speljala starše, da svojih otrok niso pošiljali v slovenske šole.

Z zastopniki SKS smo stopili v stik in smo na tem, da medsebojno sodelovanje povežemo, v kolikor bodo to narekovala potrebe dananjega novega stanja.

Nato je prešel predsednik na analizo londonskega pravilnika in predvsem ugotovil, da je v zadnjem stoletju to prvi slučaj, da matična država proti volji domačinjskega prebivalstva prepusti drugi državi 60.000 lastnih pripadnikov. STO dejansko ni več, čeprav formalno in pravno še obstaja. To občlko so podpisnice zadržale zato, da bi se lažje izognile protestom. Neusodno vpliva na nas tudi dejstvo, da Sovjetska zveza ni do danes storila prav nič proti razkosanju STO. To sta dve ugotovitvi: postopanja Jugoslavije in Sovjetske zveze.

Z novim sporazumom stopa Italija zopet v Trst in s tem se ji odpirajo vrata v Srednji Evropi in na Balkan.

Kaj pomeni kupčija in kaj njej priložnosti pravilnik v primerjavi z današnjim stanjem in stanjem, ki ga je jamčila mirovna pogodba z Italijo? Odgovorili bi na to lahko s pripodobno: Oče proda svojega sina za sužnja tujemu gospodarju in si izgovori pri njemu, da ga bo vsaj enkrat na dan tudi nasitil. Sin ostane suženj, tudi če je v resnici enkrat na dan sit. Mirovna pogodba nam je jamčila popolno enakopravnost in nas postavila na raven državnega naroda, danes smo zgolj narodna manjšina.

S tem dejstvom se moramo pomiriti in naravnost neodpušljivo bi bilo, če bi se vdajali malodušju. Država zahteva od nas lojalnost, zato bo morala naša bodoča politika v prvi vrsti stremeti za obrambo narodnih pravic, za obrambo svobode in demokracije. Svoje delo in napore moramo najno prilagoditi novemu stanju. Kaj nam prinaša pravilnik? Predvsem moramo poudariti, da so vsi pismeni zakoni brez veljave, če se tudi ne izvajajo. Če se bo pravilnik izva-

jal v duhu besede in dobre volje, potem pomeni to vendarle korak naprej. Odkar je prišla Italija v te kraje, se nam prvič daje možnost, da živimo in si ohranimo svoje narodno življenje. Pravilnik priznava etnični značaj jugoslovanske narodne skupnosti in poudarja, da se ta tudi ohrani. To potrjuje 4. točka, ki nam jamči obstoj in narodnostni značaj.

Pri tem se je razvila živahna debata glede tolmačenja prav te točke, ki bi morala po mnenju vseh diskutantov zavrti nadaljnje potujevanje Slovencev na tem ozemlju, posebno s pomočjo šole. Govornik nadalje v podrobnostih

stavitev močne gospodarske organizacije. Samo v takem slučaju se bomo lahko tudi uspešno borili in samo zato je potrebno, da vzajemnost realiziramo. Naše geslo mora zopet postati svojih k svojim. Pripravi se moramo na gospodarsko defenzivno akcijo in zaenkrat odložiti vse strankarske razlike. Govornik primerja zlasti položaj južnih Tiroincev, ki so nezadovoljni kljub mirovni pogodbi. Italijani namreč zatrjujejo: Dokler ste lojalni, smo na pogodbo vezani, če niste lojalni, nas pogodba ne veže. Kdaj so južni Tiroinci lojalni in kdaj ne, o tem seveda odločajo Italijani. Južni Tiroinci so odločni in

mednarodnih strank in v svoje vrste zbirali Italijane in Slovence, ne vem, kako bomo branili slovenske interese. Njihovi voditelji so tesno povezani z Jugoslavijo in so zato od Titove Jugoslavije tudi odvisni. Naša borba mora biti demokratična in dostojna, nikakor pa ne huj-skaška. Če hočemo slovensko skupnost, potem se s komunističnimi voditelji ne moremo razgovarjati, pač pa moramo naravnost med ljudstvo.

Glede nadaljnjih odnosov do Titovcev in kominformistov se verjetno mnogo ne bo spremenilo. Jugoslavija ni do sedaj nikoli upoštevala, da živijo tu Slovenci, ki niso komunisti. Slovenska demokratiška zveza je in ostane za skupnost in vzajemnost vseh Slovencev. Do te pa lahko pride samo, če Titovci opustijo svoje komunistične cilje in postavijo na prvo mesto vsega svojega delovanja obrambo slovenskih interesov. Vidimo pa, da se ponavlja isti pojav kakor leta 1945. Kdor koli bi si poskušal na kakršen koli način brez titovskega dovoljenja in proti njihovi volji postaviti boljši položaj, ga bodo ocenili za izdajalca. Zaradi tega je

treba našo smer točno opredeliti. Vedeti moramo kaj hočemo od Italijanov in kaj nam novi pravilnik jamči. Po titovskem vzgledu iz leta 1945 ne bomo hodili! Do Italije moramo doseči dobre in poštene odnose brez slehernega klečeplazenja.

Južni Tiroinci in mi

Član ožjega odbora pozdravlja vsakega zamisel za skupnost in vzajemnost. Ugotavlja pa, da so danes pri nas popolnoma drugačne razmere, kakršne pa so bile pred prvo svetovno vojno. Takrat so bili vsi naši predniki slojni in se strankarsko niso cepili. Glavni cilj tržaških Slovencev je bil takrat: obramba narodnih koristi. Danes imamo med Slovenci stranke, ki jim je narodnostna misel v najboljšem slučaju zgolj pretveza za dosego partijskih, t. j. komunističnih ciljev. Na Južnem Tirolem vladajo čisto drugačne razmere. Med Tiroinci ni komunizma, niti sopotnikov. Tam je politična enotnost dovršena. Zaledje pa Tirolem pokriva demokratična vladavina.

K besedi se nato oolasi drugi član izvršnega odbora.

Resolucija

Glavni odbor Slovenske demokratiške zveze za Svobodno tržaško ozemlje, zbran na seji dne 1. oktobra 1954,

OBSOJA razdelitev Svobodnega tržaškega ozemlja, posebno pa še nedemokratični postopek, s katerim so Združene države, Velika Britanija, Italija in Jugoslavija, brez upoštevanja volje tu živečega prebivalstva, zapečatile usodo te z mirovno pogodbo predvidene samostojne državne tvorbe.

POUDARJA, da bo izvršeno dejstvo, pred katerega je bilo postavljeno prebivalstvo Svobodnega tržaškega ozemlja, vir velikih nesreč, če ne bodo pripadniki tu živečih narodnosti v najkrajšem času ustvarili sožitja, ki bo slonelo na strpnosti in upoštevanju obojestranskih pravic.

POZIVA Slovence in druge pripadnike jugoslovanske narodne skupnosti, ki živijo na področju Svobodnega tržaškega ozemlja, ki pride pod upravo Italije, da strnejo svoje vrste v naporih za urasnitje in obrambo svojih pravic. Le deloma in splošno našete v manjšinskem statutu, ne bodo tle pravice nikdar v celoti izvajane, če sami ne bomo budni pazili in zahtevali njihovo spoštovanje.

OPOZARJA italijanske oblasti, ki bodo upravljale področje A Svobodnega tržaškega ozemlja, da jih bodo Slovenci in drugi pripadniki tukajšnje jugoslovanske narodne skupnosti sodili predvsem po demokratičnem duhu, ki naj bi jih preveval, pravičnosti, s katero naj bi se izkazale, in po spoštovanju manjšinskih pravic, katere je njihova vlada priznala,

IZJAVLJA, da so demokratični Slovenci, pod temi pogoji, pripravljeni prispevati svoj delež k dosegi splošnega pomirjenja in razumevanja s pripadniki italijanske narodnosti, kar naj prepereči, da bi slovenska in italijanska kri še kdaj pojili našo skupno mejno zemljo.

POZDRAVLJA posebno vse tu živeče Slovence in druge Jugoslovane, ne glede na njihovo politično opredelitev, ki so pripravljene z demokratičnimi sredstvi braniti svoje narodno ime, zavest in pravice tako, kot so jih stoletja branili naši predniki.

analizira pravice Slovencev glede nameščenja v javne službe, glede uporabe jezika v javnih uradih, na sodišču itd. ter tudi v gospodarskih in socialnih vprašanjih. Posebno poudarja prepoved rane diskriminacije, ki jo pravilnik obravnava v posebni točki.

Našim ljudem moramo vcepiti poglobitev! Od nas samih je odvisno v kolikor se bomo posluževali pravic, ki nam jih jamči pravilnik. Prav v tej smeri mora biti naše delo še prav posebno intenzivno.

Skupnost

Podpredsednik Kristijan Tenc je imenja, da bi morali natančno proučiti vse možnosti in pota, po katerih bi v obrambo teh naših pravic pritegnili čim več Slovencev. Mnenja je, da bi morali celo od svojega nekaj popustiti, če bi to zahtevali narodni interesi. Če ne pridemo do povečave, se mu zdi ne bomo mnogo dosegli.

Eden izmed govornikov poudarja, da pripravljajo Italijani težko ofenzivo proti našim pravicam. Sam Seclba prihaja v Trst. Razni prazniki bodo služili za napad na naše pravice. Pripravljeni moramo biti na najtežji pritisk. Zato je potrebno zavzeti v Trstu take položaje naše narodnostne politike, da se lahko pogumno postavimo v bran. Strankarska razcepljenost nas samo slabi, SDZ, SKS in morda še drugi bi morali v to skupnost ne zgolj za obrambo kulturnih vrednot, pač pa tudi za vzpo-

stojijo vsi v eni sami fronti, zato so tudi uspešni. Imajo svoje posojilnice in razne gospodarske ustanove, so enotni. V nadaljnjem govornik priporoča, da bi bilo treba misliti tudi na to, da se beguncem preskrbi primerna zaposlitev.

Dr. Delak ugotavlja, da stopamo Slovenci na tem ozemlju v dobo, ki smo jo živeli pod Avstrijo. Skupnost Slovencev je pred 1. 1914 ustvarjala Slovencev avdvide uspehe; in po tej poti moramo nadaljevati.

G. Kalc pripominja, da se strinja z izjavami podpredsednika in potrjuje izvajanja predgovornika ter ugotavlja, da bi bila enotnost pameten program.

Nato se oglasi dr. Branko Agneletto, ki svoje misli izraza nekako takole: Predvsem je potrebno v vsi realnostjo gledati na današnji položaj. V obzir moramo jemati vse, kar je dobrega in tudi kar je slabega. Danes moramo računati z Italijani in s slovenskimi strankami. Do Italijanov moramo zavzemati trezno, lojalno, nikakor pa ne hlapčevsko zadržanje. Na zeleno veje se bomo povzpeli samo z razsodnostjo in odločnostjo. Postaviti moramo stike z Italijani in jim prikazati vso obsežnost naših zahtev, zato pa je ločeno, da jim moramo nuditi lojalnost.

Glede odnosov do ostalih slovenskih strank pa si moramo biti na jasnem: Za slovensko skupnost se borimo že od obstoja SDZ dalje. Kaj delajo danes Titovci? Dokler bodo stremeli za upostavljanjem

Trije stvarni predlogi

Ko so tako številni člani širšega odbora izrazili svoje misli, je povzel besedo član izvršnega odbora, ki je osvetlil in povezal posamezne predloge. Ugotovil je popolno soglasnost med misljenjem širšega in izvršnega odbora. Poudaril je, da je z londonskimi sporazumi dejansko, čeprav še ne formalno, rešeno vprašanje usode naših krajev. Zato nekako preneha doba, ko so bili naši glavni napori usmerjeni v bodočnost, v dosego najboljši o-zemelske in modnarodno pravne ureditve tega majhnega dela Evrope. Pred nami je sedanjost, v kateri moramo sprejeti kot dano to, kar je bilo ustvarjeno, ter v tem okviru razviti svojo delavnost. Nato je govornik omenil ponovne izjave italijanskih funkcionarjev, ki so Južnim Tirolem že nekajkrat podčrtali, da bo Italija izpolnila svoje obveze, samo če bo na drugi strani videla, da lahko računata na lojalnost tamkajšnjega prebivalstva. Takšna je pač usoda vseh narodnih manjšin, v kakršni so zdaj potisnili tržaške Slovence tudi priavkar sklenjeni dogovori. Zato morajo tržaški Slovenci paziti, da ne bi kot prvi nudiili priložnosti, da se jim z izgovorom nejojalnosti, upiranja ali zarotništva odreka priznavanje obljubljenih pravic. Zanje se moramo torej v bodoče boriti z zakonito dopuščenimi sredstvi in v okviru novo nastalega stanja, katerega moramo priznati. Temu primerno je treba urediti vse naše delovanje, pri čemer je treba pa paziti na resnost, dostojanstvenost in ponos. Vedno se moramo zavedati, da nastopamo kot polnopravni ljudje, ki ne prosijo za miloščino, temveč zahtevajo, da se drži dana beseda. To je prvi temelj naše bodoče politike, o katerem si moramo biti soglasni.

Če se pa že moramo sprijazniti in sprejeti novo nastalo stanje, potem je tudi razumljivo, da bomo v njegovem okviru skušali doseči čim pravilnejšo in koristnejšo ureditev vseh vprašanj, na katerih so tukajšnji Slovenci, Hrvati in Srbi zainteresirani. Zato pa je potrebno, da stopimo z novimi oblastmi v stik ter jim tako že v prvih trenutkih s pravočasnim opozarjanjem na naše zahteve in razmere povemo, kaj tukajšnje prebivalstvo želi in kako si zamišlja tisto narodnostno sožitje, kateremu so londonski dogovori prvi temelj, ne pa končna in vse rešujoča oblika. V kolikor bo pri dosegi tega cilja zaželen naša pomoč, je ne smemo odreci, vse dokler s tem lahko vsaj malo koristimo skupni stvari. Tržaški Slovenci ne smejo ponoviti napake, katero so pod pritiskom združenih komunistov zagrešili leta 1945, ko so si sami zaprti pot do besede pri oblikovanju politike in izvajanju uprave, katero so takrat ustvarili zavezniki. Če bomo razočarani, se bomo se vedno lahko umaknili, nikdar pa si ne bomo mogli reči, da smo ponujeno priložnost sami zagrali in izgubili. Človeku, ki si ne mara pomagati sam, nihče ne bo pomagal! Poseči moramo torej ak-

tivno v tok dogodkov. To je drugi predlog, katerega bi morali danes odobriti.

Nato je govornik prešel na tretjo željo, ki je v debati prišla do izraza, ter je dejal:

Koliko lažje bi bilo naše delo, če bi lahko nastopali enotno, združeni v eni sami okvirni politični, kulturni in gospodarski organizaciji, tako kot so naši očeti delali pred prvo svetovno vojno in čemur smo natančno ostali zvesti tudi med obema vojnama: Ne smemo se prav nič čuditi, da si vsi nekaj takega želimo. Toda ali je ta cilj tudi dosegljiv? Verjetno v zelo ozkem okviru, čeprav so široke množice zanj iskreno navdušene. Oziramo na volilne rezultate. V grobem bi lahko rekli, da je približno ena tretjina Slovencev dala svoje glasove za demokratične liste, ena tretjina za Titovce in neodvisne in ena tretjina za tukajšnje kominformistične stranke. Povežavo in sodelovanje so že nekajkrat urednice nekomunistične skupine, čeprav z ne preveč ohrabrujočimi rezultati. Toda rečimo, da bi res uspešni pridobiti za združitev vse nekomunistične skupine. To je še vedno samo ena tretjina. Titovsko vodstvo je že jasno nakazalo, da ne namerava voditi manjšinske politike v slovenskem okviru, temveč samo posredno in obliki slovensko-italijanske socialistične stranke. Verjetno jih nihče ne bo prepričal, da nimajo prav, da greše nad narodnimi interesi. Podoben delavci namreč, vključ vsem protestom, že na Koroskem in na Goriskem. Gre torej za slinjavo, in kjer je u-ka- tam pamet ne more ničesar opraviti. Preostane še tretja tretjina kominformisti. Tudi teh ne bo nihče prepričal, da bi se odrekli svoje komunistične stranke, ki je nekakšna podružnica druge, najmočnejše italijanske stranke. Toda vedeti moramo, da so manjšina naziranja v glavnem merodajna za vdstva teh dveh skupin, medtem ko je med ljudmi želja po skupnem političnem predstavnstvu in sodelovanju vseh tržaških Slovencev globoko občutena. Mislim, da bi današnja seja morala nabaviti izvršnemu odboru, ne da poskuša doseči enotnost tukajšnjih Slovencev s pogajanjem z različnimi vodstvi, katera ne bodo nikdar, pa to iskreno pristala, temveč predvsem s pridobivanjem ljudi za to misel, s prepričevanjem, da bodo Slovenci tu lahko dostojno živeli in nekaj pomenili, samo če bodo pokazali, da so, da tu živijo, ne pa, če bodo skrivali in zatekali v razne politične kombinacije, v katerih bodo izgubili svoje ime in slabili svojo zavest in ponos. Če so tržaški Slovenci kdaj rabili močne slovenske organizacije, potem jih rabijo danes, ko jih nov položaj in sprejeti manjšinski statut naravnost ukazuje. Ker je nemogoče o tem prepričati komunistično opredeljena vodstva, katerim so narodne pravice samo podrejena točka njihovega programa, prepričajmo o

(Nadaljevanje na 4. strani)

VESTI Z GORIŠKEGA

Važna vprašanja na sestanku SDZ v slovenstvu je rešitev!

(Nadaljevanje s 1. strani)

V nedeljo popoldne 10. t. m. se je vršil na Placuti v Gorici sestanek...

Na dnevnem redu je bilo pet točk: gospodarski položaj na Goriškem...

Gospodarstvo

Predsednik SDZ dr. Šfiligij je v imenu vodstva pozdravil udeležence...

Finančne ugodnosti pa bodo sledeče: devet desetih vseh davkov in dajatev...

Slovenska demokratska zveza za vzvema stališče, da je treba uvesti obsejni trgovinski slovenskim zaščitnim...

bi te občine bile take pomoči bolj gotove. Do sedaj krije vlada primanjkljaje...

Očitna pa je tudi krivica, da občina Sovodnje ne prejema nobenega prispevka...

Cudno in dokaj zagonetno se v tem oziru zdi zadržanje sovodenjskega občinskega odbora...

Razne italijanske stranke in struje e protivityo uvedbi posebne deželne avtonomije...

Od katere koli strani gospodarsko krizo na Goriškem gledamo in obravnavamo...

eSveda bi Jugoslavija, če ji je usoda zamejskih Slovencev pri sruču morala nuditi našim ljudem...

Namesto tega pa si jugoslovanske oblasti teh premoženih prilaščajo in zamejske Slovence gonijo v propast...

Zaščita slovenske manjšine

Posebna deželna avtonomija mora prinášati tudi določila za zaščito slovenske manjšine v Italiji...

želi! Prav z zaščito, ki so jo Slovenci na Tržaškem prejeli, se izkazuje pravilnost stališča...

V tem oziru si Slovenska demokratska zveza šteje v čast, da je vendar prišlo do prvega uspeha...

Poslanec dr. Baresi pa je se v nedeljskem »Giornale di Trieste« poudaril, da je treba ozračje na tem področju razčistiti!

Menimo, da imajo njegovi članki in njegove besede namen pobujati šovinistično nestrpnost nasprotniki Slovencev...

Naša zastopnika v občinskem svetu, gg. Bratuž in dr. Birs, ki sta gospodarski in politični program SDZ neustrašno in vztrajno zagovarjala...

Sola in optanti

V pogledu šolskega vprašanja je govornik prikazal krivico, ki se godi otrokom slovenskih optantov...

Solsko skrbništvo se v tem oziru opira na neko okrožnico, ki jo je izdal urad pri predsedstvu vlade za obmejne kraje...

Nikjer ni v italijanski šolski zakonodaji zapisano, da se otroci slovenskih optantov ne smejo šalati na slovenskih solah...

Izgovarjajo se oblastva, da Slovenci niso imeli pravice optirati za ohranitev italijanskega državljanstva...

Predvsem so pristojna italijanska oblastva storila veliko krivico našim ljudem...

Po določili mirovne pogodbe o s pravico optiranja imeli vsi Italijanci govoreči (lingua d'uso italiana)...

Nadaleje gre za določilo o adomicilium, katerega so zopet proti samemu 43. členu italijanskega civilnega zakonika...

In končno gre tudi za to, da Italija nima pravice optijskega odklona jugoslovanskih oblastev osporavati...

Vojaki, rojeni v prvem četrtletju 1933 so kličani pod orožje in se bodo morali predstaviti od 5. do 7. novembra t. l.

V nedeljo motorne dirke na goriški grad V nedeljo 17. t. m. z začetkom ob 2.15 uri popoldne se bodo vršile motorne dirke na goriški grad.

v Italiji slovenske optante, naj proti prepovedi šolskih oblasti, da bi njihovi otroci obiskovali slovenske šole...

V obeh ozirih nudi vodstvo SDZ vso pravno pomoč! Pravico tožiti pa imajo tudi vsi tisti, ki so bili prisiljeni optirati...

V debati, ki se je na sestanku razvila, so se vsa vprašanja še bolj podrobno razčlenila in raztolmačila. Nato so udeleženci izrazili svoje zadovoljstvo z delom vodstva SDZ in dali mandat za nadaljevanje po začrtanem programu...

Župan v Rimu

Češki župan r. Bernardis, podzupan dr. Pozeržio ter tajnik so že začetkom tedna odpotovali v Rim. Ni znan, kakšni so bili razlogi za nenadni odhod v Rim...

Pred sto leti se je rodil knezoškof dr. Fr. Sedej

V nedeljo 10. oktobra je poteklo sto let odkar se je v Cerknem rodil naš pozejni sedaj že pokojni knezoškof Francisek Borgija Sedej. Njegovi starši so bili le toliko premožni, da so svojega nadarjenega otroka lahko vzdrževali...

V tej zanimivi vesti se zrceli velika sila vztrajnosti in značajnosti in zgojne modrosti naših prednikov, zlasti iz gorskega rodu in še prav posebno iz rodu Sedejev...

Francisek Borgija Sedej je po končanju študijah v Gorici svojo prvo mašo daroval 26. avg. 1877. Nato pa je odšel na Dunaj, kjer je v Augustineumu nadaljeval svoje bogoslovne študije...

Bil je mož velike poštenosti in zrealne poštenosti. Dal je zgraditi Malo semenišče, stavbo, ki diči goriško mesto! H neste vivere, sum cuique tribuere, neminem laedere se bila njegova načela...

Ko je bila Gorica v prvi svetovni vojni središče bojev, se je knezoškof umaknil v stiški samostan, od koder se je vrnil leta 1919 ter tu našel italijansko oblast. Pošteno je sprejel novo oblast in namprav njej ravnal pravično. Toda fašizem je Slovence obsodil na narodno smrt in jih jel preganjati. Zato je pri knezoškofu dr. Sedeju naletel na pravičen in odločen odpor...

Pod fašizmom se je postavil odločno na stran pravice proti vsakemu nasilju. Ko so fašisti prepovedali poučevanje verouka v slovenskih šolah, je škof ukazal duhovščini, naj verouk poučuje v cerkvi v slovenskem jeziku. V njegovi okrožnici od 4. sept. 1931 stoji zapisano, da mora biti učni jezik...

takšne, kakršne so bile in pač morajo biti. Vsa fratelanca ni titovec, po prelomu s kominformom, ohranila prav nobenega Italijana, za katerega to ne bi bil problem kruha, zapravila pa je mnogo, premmno Slovencev.

Naš lasten ponos in potreba ohranitve, mednarodno upoštevanje našega obstoja in sami nedavno v Londonu podpisani dogovori nam nesporno in jasno dokazujejo, da moramo izpričevati, kaj smo in kaj hočemo biti. Jugoslovanska etnična skupina, kakor nas imenuje Statut, ne bo uživala nobenih pravic in bo neovrgljivo drvela v propast, če se bo na kulturnem, gospodarskem in na političnem področju odrekala svojega imena.

Poglejmo druge narodne manjšine po Evropi! Mar bomo videli, da se stapljajo z raznimi strankami in gibani večinskega naroda v neakčno amorfno brezpravno maso? Ne! Vsaka narodna manjšina, ki hoče ohraniti in uspešno braniti svoje pravice, nastopa pod svojim lastnim imenom. Zaveda se, da kot takšna ne more vplivati na reševanje splošnih socialnih, notranjopolitičnih in gospodarskih vprašanj v posamezni državi. Toda, ali je to sploh umestno, ali ne bo večinski...

narod v tem zaslužil nezaheljeno vmešavanje tujega elementa v svoje zadeve? Zato se vsaka pametna in zrela narodna manjšina omejuje na svoje lastne zadeve, stremi za tem, da uspešno reši svoje drobne probleme in ne skuša soliti pameti drugim.

Tržaški Slovenci, v položaju, v katerega so nas spravili londonski dogovori, ne moremo biti izjema. Tudi mi moramo kreniti po tej poti. Se bolj kot doslej bomo rabili v bodoče slovenske kulturne organizacije in močno slovensko politično predstavništvo. Posebno slednjim najvidnejše izpričujemo svoj obstoj, in ta obstoj je pogoj za uresničenje in ohranitev vseh pravic, katere so nam danes vsaj na papirju zajamčene.

Toda Osvobodilna fronta, tržaška podružnica sedanjega režima naše matične domovine, ki je sodelovala pri ustvarjanju novih pogojev, misli drugače. Njen glavni odbor smatra, da se moramo uvrstiti v širši okvir programa vsega demokratičnega in socialističnega gibanja v Trstu ne glede na narodno pripadnost njegovih članov... ter smatra, ... da se ne smemo omejit samo na usmerjanje naših slovenskih članov.

Ali je sploh možna večja slepota? Sedem let je bilo treba, da smo z amputacijo velikega števila svojih sonarodnjakov nekako samo za silo preboleli z narodnostnega vidika uničujoče posledice medvojnne in povojne »fratelance« in že se znova usmerjajo na nekdanja pota...

Janez res zna samo to, kar se je kot Janezek naučil. Vse kasneje izkušnje in nauki greddo mimo njega kot veter...

Vsak, komur je pri sruču ohranitev lastnega imena, kdor noče prispevati k ustvarjanju tistih nesrečnih izkoreninjenih značajev, ki ne vedo več, kaj so, in postanejo navadno najslušnejši in najsobičnejši služabniki vsakega trenutnega mogočnega, pa ve, da je to napačno, da je prispevek k likvidaciji, ne pa k ohranitvi slovenstva na teh tleh.

Zato ne smemo slediti tem pozivom, prav tako kot ne smemo slediti tistim, ki vodijo in zadružujejo naše ljudi v italijanski komunistični stranki. Manjšina, ki hoče žveti, mora imeti svoje lastno jedro, svoje lastno skupnost. Njeno ustvaritev si morajo v tem trenutku postaviti za cilj vse tukajšnje zdravne slovenske sile in prepričani smo lahko, da jim bo narod, s svojim, zdravim čutom, sledil ter jih podporil.

ZOBOZDRAVNIK Dr. STANISLAV PAVLICA se je preselil v ul. Rittmeyer, 13 in sprejema od 9. do 13. ter od 17. do 19. ure Stev. telef. 31-813

DROBNE VESTI

Plešivo v Krmilu

Namesto učiteljica Toroša vrši pri nas pouk učiteljica gospa Kocjančič. S tem je spor zaradi ušne moči trenutno zaključen.

Nesreča z motornim vozilom

V ponedeljek zvečer 11. t. m. se je v Sovodnjih ponesrečil 30 let star Pavel Boškin, ki je padel z motociklom in si prizadel hude poškodbe.

Električna luč v Brojno

Pričeli so z delom za napeljavo električne luči v Brojno in spodnji Steverjan, za kar se je zavzemal naš svetovalec g. Bratuž.

Uspeli koncert

Gabriela Devetaka na Dunaju V četrtek 7. t. m. je goriški slovenski rojak iz Sentmavra, slepi g. Gabrijel Devetak priredil na Dunaju v Auditoriju zavoda za slepce »Josefstadte« koncert na klavirju, ki je zelo dobro uspel. Iskreno čestitamo!

Sočnja drv onstran meje

Dvolastniki, ki bi radi sekali drva na svojem zemljišču onstran meje, morajo predložiti posebno prošnjo na kolkovanem papirju za 180 dinarjev (in z dodatkom 80 din) do 15. novembra t. l. Za sečnjo drv v Stari gori in Mandriji naj prošnje izročajo od ponedeljkih in torških od 7. do 8. ure; za sečnjo pri Sv. Marku ob sredah od 8. uri; za sečnjo v Sempetru ob četrtekih ob 8. uri in v Panovcu pa ob petkih ob 8. uri.

imajo pravico prijaviti uradu v Solkanu škodo, ki so jo utrpeli zaradi kakih naprav na njihovem zemljišču (električne ali telefonske napeljave in drugo).

Marijanski teden

V Gorici se bo vršil od 17. do 24. oktobra marijanski teden. Za slovenske vernike so določene naslednje pobožnosti:

- Vsak dan ob 6-ih sv. maša s pridigo v stolnici. Vsak večer ob 6,45 pridiga in blagoslov v župni cerkvi na Placuti. V ponedeljek 18. in v torek 19. oktobra bo imel msgr. Jakob Ukmur iz Trsta v dvorani Marijine družbe dve konferenci za slovenske izobražence. Začetek ob 8,30 zvečer. Zene bodo imele svojo konferenco istotam v sredo 20. oktobra ob 4-ih popoldne. Fantje v četrtek ob 8,30 zvečer; moške v petek ob isti uri; dekleta pa v petek ob 4-ih popoldne. Zaključek bo v nedeljo s sv. mašo ob 6-ih v stolnici. Marijanski teden bo vodil p. Odilon, generalni definitor kapucinov.

Delovna središča

Tudi za prihodnjo zimo je vlada že nakazala potrebne zneske za utoritev več delovnih središč na Goriškem, včevši Doberdob, Sovodnje in Steverjan.

Rilcanje pod orožje

Vojaki, rojeni v prvem četrtletju 1933 so kličani pod orožje in se bodo morali predstaviti od 5. do 7. novembra t. l.

V nedeljo motorne dirke na goriški grad

V nedeljo 17. t. m. z začetkom ob 2.15 uri popoldne se bodo vršile motorne dirke na goriški grad.

DROGERIJA ANTON PODGORNIK GORICA - Trg. De Amicis, 12 na Kornu - Tel. 3009

Lambretta 125 f EDINI ZASTOPNIK ZA GORIŠKO ALDO MEROLLI & C. MOTOFORNITURE GORICA - ULICA GARIBALDI 5 - TEL. 2723 CENA PO CENIKU LIR 108.000 PRODAJA Z MALIM PREDPLAČILOM, OSTALO PA ODPLAČILA DO 23 OBROKOV

110 LETNICA ROJSTVA GORIŠKEGA SLAVČKA

Stoletnico rojstva svojega velikega narodnega pesnika je slovenski narod slavil ob času, ko je največje gorje polnilo čašo njegovega trpljenja...

Stoletnico preživljamo Slovenci na Tržaškem z novim razočaranjem; z novim izdajstvom, kakor da je zla usoda prisegla...

In vendar slavimo na današnji dan svojega velikana in preroka s še močnejšo vero v srca in z večjira pogumom ko kdaj koli. Slavi ga ves slovenski narod v domovini...

Simon Gregorčič, ki je svoj narod zavel z svojo dušo z neizpovedljivo ljubeznijo, ki je za ta narod iztisnil svojo zadnjo kapljo krvi...

Ni zapisal zaman Anton Medved 1908 ob izdaji njegovih »Poezije popotniške, kaj naj poroma v slovenska mesta, vas in naselja...

Ti v srca ljubljenih rojakov sej seme plemenitih rož, da bomo narod poštenjakov, da bomo narod vrlih mož!

Prav danes so te besede nujno naročilo in oporoka za čase, ki so pred nami. Narod, ki sledi svojim največjim sinovom, ostane zmagovalc...

Naj nam bo v bodočih dneh, pri vseh naših naporih, v vseh naših borbah, pri vsej naši odločnosti in pogumu stalno ob strani ljubezen in plemenitost velikega pesnika...

Komunistično priprežništvo spreminja svoje dosedanje oblike

Po zadržilih poznavalcev in opazovalcev razvoja in dogajanj na oni strani železne zaves, današnji Vzhodni blok — še se poslužimo geometrične primerjave — ni več krog z enim samim središčem...

Stalin je dremajoče možnosti na Kitajskem že zelo zgodaj spoznal. Poskušal pa je kritični trenutek v svojih odnosih z Mao Ce-tungom čim dalje zavleči...

Ko se je ob koncu 1. 1949 Mao štiri mesece pogajal v Moskvi s Stalinom, je Kremenj ponovno vplival na razvoj v Aziji po svojih lastnih zamislih...

Po Stalinovi zamisli naj bi ta načrt vodil Kitajce k Japonskemu morju na severu, na jugu pa skozi Indokino k Južnokitajskemu morju in dalje v Indonezijo...

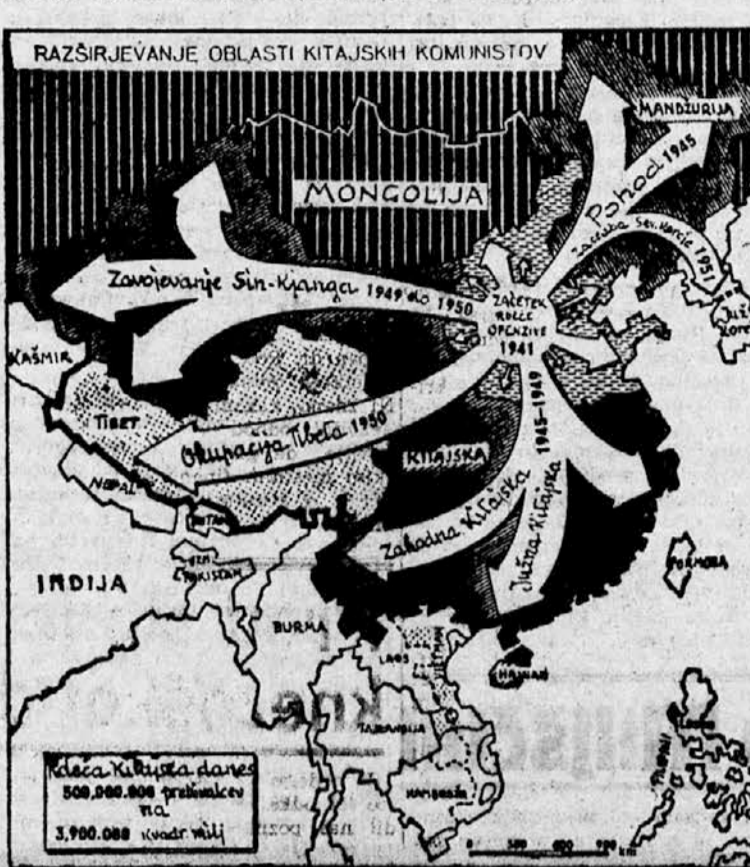
»Especijalca« proti Južni Koreji se je izkazala v praksi za težavnejšo kakor pa sta računala Stalin in Mao. Truman je prevzel obrambo Južne Koreje...

Ceravno je glavno breme vojne na Koreji nosila Kitajskaja, je Mao izvršil centralizacijo države in s tem konsolidacijo svoje vladavine...

Stalinova smrt je imela težje posledice za sovjetsko-kitajsko odnose, kakor pa za notranji razvoj same Sovjetske zveze...

Tako se je komunistični krog s središčem v Moskvi preobrazil v elipso z dvema enakopravnima žariščema. Kitajskaja se je iz priprežnice dvignila na raven zaveznice...

Po Stalinovi smrti je na ta način Sovjetska prelomila s staro stalinovsko prepotenco, ki daje komunističnemu svetu posebno vidna obelježja...

Komunistični raj in stvarnost

Poklicni komunistični reklamisti, strokovnjaki, ki zahodni svet zapeljujejo in goljufajo z neprestanimi slavospevi o blaginji in izobilju...

»V vsej moldavski republiki se niso organizirali prozvodnja petrolejskih svetilk. Na deželi primanjkuje senenih vil, lopat, delov za kmečke vozove itd.«

»V podeželskih trgovinah področja Kustanaj v žitarici kasaške republike ne poznajo niti mesnih izdelkov, niti konzerv, niti belega kruha.«

»V premnogih podeželskih trgovinah republike Tačiki primanjkuje še vedno najosnovnejših stvari: po nekih vaseh niso imeli tri mesece petroleja, drugod ni bilo soli.«

»V Kasakstanu je za 500 milijonov več blaga kakor pa je predpisano. Obenem pa ni petroleja, soli, žgalic, strešne lepenke, šip, čevljev, tekstilnega blaga.«

Kljub preciznemu stalinškemu azijatskemu stroju laži in goljufanja pa je med komunističnim kolešjem še vedno nekaj drobnega peska, ki škriplje in razodeva...

in prepotenca je veljala za Sovjetsko zvezo v odnosih do svojih položnic za višek vladanja. Tu je nastal prelom in prav zato je tudi Tito našel v Stalinovih naslednikih milost, ki ga bo morda pripeljala prej ali slej v zaveznitvo...

Po Stalinovi smrti je na ta način Sovjetska prelomila s staro stalinovsko prepotenco, ki daje komunističnemu svetu posebno vidna obelježja...

Poleg tega neprecenljivega bogastva so od 1. 1952 dalje pričeli izkoriščati še odpadke rude za pridobivanje urana.

V Welkom se stekajo množice rudarjev, tehnikov, trgovcev, obrtnikov in spekulantov. V dveh letih bo mesto naraslo na 100.000 prebivalcev...

Za črnce gradijo posebna zavetišča z dvoranami, kjer prebiva skupno po 10 črncev. Vsako zavetišče nudi posteljo 2500 črncem...

Posamezni bloki imajo lastne bolnišnice z brezplačno bolnišnico in zdravstveno oskrbo. Vse črnske bolnišnice imajo skupno 784 postelj...

To je Welkom, mesto, ki je nastalo iz retorte modernega črncarstva.

Kako dolgo živi divjad? Orjaške želve na Galapago otočju, in na Seychellenih v Indijskem oceanu živijo dalje življenje kakor pa človek...

Med piticami so našli babčičko, ki je nosil obroček z letnico, po kateri so ugotovili, da je bil star ob ustrestitvi 170 let.

Clovek je med živimi bitji v primerjavi z molčečimi drevesi pravi dojenček.

»Nizozemski učitelj Hujo Stecnobek iz Amsterdama pošilja svoj nevesti, ki stamuje na podeželju, že nad leto dni ljubavna pisma z hčrno ladi pismo. Sedaj je mladejša žena zagrabila poštna uprava z zahtevo, da je pošiljanje pisem brez poštnih pristojbin nedopustno.«

Steenbok bo odšel dalje svoja pisma zaročenki frankiral, pošiljal pa jih bo še nadalje z golobci.

Welkom-novo mesto zlata

V južnoafriški državi Oranje je v zadnjih petih letih nastalo novo mesto Welkom (dobrodošli), ki šteje okrog 60.000 prebivalcev...

Od 1. 1947 dalje nastaja tu v promeru kakih 50 km največji in najbogatejši rudnik zlata. Tu niso naleti na rumeno kovino slučajno...

Po petih letih deluje že osem rudnikov, nadaljnjih osem pa je v pripravi. Vsak rudnik je zahteval investicije okrog 21 milijard lir.

Poleg tega neprecenljivega bogastva so od 1. 1952 dalje pričeli izkoriščati še odpadke rude za pridobivanje urana.

V Welkom se stekajo množice rudarjev, tehnikov, trgovcev, obrtnikov in spekulantov. V dveh letih bo mesto naraslo na 100.000 prebivalcev...

Za črnce gradijo posebna zavetišča z dvoranami, kjer prebiva skupno po 10 črncev. Vsako zavetišče nudi posteljo 2500 črncem...

Posamezni bloki imajo lastne bolnišnice z brezplačno bolnišnico in zdravstveno oskrbo. Vse črnske bolnišnice imajo skupno 784 postelj...

To je Welkom, mesto, ki je nastalo iz retorte modernega črncarstva.

Kako dolgo živi divjad? Orjaške želve na Galapago otočju, in na Seychellenih v Indijskem oceanu živijo dalje življenje kakor pa človek...

Med piticami so našli babčičko, ki je nosil obroček z letnico, po kateri so ugotovili, da je bil star ob ustrestitvi 170 let.

Clovek je med živimi bitji v primerjavi z molčečimi drevesi pravi dojenček.

»Nizozemski učitelj Hujo Stecnobek iz Amsterdama pošilja svoj nevesti, ki stamuje na podeželju, že nad leto dni ljubavna pisma z hčrno ladi pismo. Sedaj je mladejša žena zagrabila poštna uprava z zahtevo, da je pošiljanje pisem brez poštnih pristojbin nedopustno.«

Steenbok bo odšel dalje svoja pisma zaročenki frankiral, pošiljal pa jih bo še nadalje z golobci.

POD ČRTO

Hladnokrvni gospod Mišel

Orientekspres je zapušča tržaško postajo. Ko se je prebil skozi nekaj kraških predorov in vladukov, se je s podvojnjo hitrostjo podil po Furlanski nižini...

Gospod Mišel je odprl vrata in se vračal v svoj kup.

»Koliko je prevzaprav na uriša je vprašal sopotnika, ki se mu je malo poprej predstavil za gospoda Cattaruzza iz Neaplja. Gospod Cattaruzza je bil edini sopotnik v kupcu, položil je časniki na kolena, pogledal na svojo zapestno uro in dejal: »Deset minut manjka še do polnoč.«

Gospod Mišel se je ognil s plaštem in se zagledal v temno noč. Nato je zatisnil veke in poskušal zadremati, pa se mu ni posrečilo. »Deset minut manjka še do polnoč.«

čič, kako zadržito mu je odgovoril ta Cattaruzza. Zaka mu ni deljal več deset minut bo dvanajsta, kakor je to Trstu navada?

Cudna stvar...

Oster veter, ki ga je povzročal vlak, je prodiral skozi okno v kup, da je gospoda Mišela kar mrz stresal. Zunaj na hodniku je pozvanjala napol odtrgana pločevinasta napisna tablica in njeni zvočki so se mešali z enakomernim ropotom vlaka. Cudne ljudi človek sreča na potovanjih, je razmišljal gospod Mišel. Tako potuješ skupno z nekimi človekom določen del proge, prideš z njim v razgovor in mu celo še kaj zaupaš, čeprav ne veš niti kdo je. Kako redkobeseden je postal naenkrat ta Cattaruzza, čeprav je doma iz Neaplja. Kako more v tem temnem kotu sploh prebiti časniki? Da ni to zgolj pretvezal...

Gospod Mišel je skrbno in previdno potinjal po svoji listnici. Kako nepreviden je bil, da je vzel toliko denarja s seboj. Nenaodoma se je spomnil, da je v svoji raztresenosti poprej izvelkel namesto doze za cigarete, listnico na dan.

Spreletelo ga je ob tej misli. Prav od tistega trenutka dalje je njegov sopotnik umolknil.

Kakor da bi mu zapovedal notranji glas, je previdno odprl oči, ki si jih je bil pokrtil z roko, in skozi prste oprezal nasprotni kot. Točno ob pravem času; kajti tisto, kar je opazil, mu je zledenelo kri v žilah. Sopotnik je odložil časniki in strmel vanj — neslišno se je dvignil kot mačka — grabil nekaj za plašcem — iskal in iskal, ne da bi mu gospoda Mišela le za trenutek iz pustil iz oči... Strahotna situacija. Bliskovito se je gospod Mišel spomnil, da so bili vsi sosednji kupci ob njegovem vstopu v vlak prazni. Sprevidnik pa je pred nekaj minutami odšel na drugi konec vlaka, in naslednja postaja — moj Bog, kaj se vse lahko zgodi do naslednje postaje —!

Tovarnar perila gospod Mišel iz Trsta ni bil zajetje narave. Hladni razum mu je veleval, da v tem trenutku ne sme storiti nobene ne-premišljenosti in da nasprotniku pod nobenim pogojem ne sme izdati, da je njegovo nakano sprejdel. Izčrpan od razburjenja je zatisnil oči, vendar samo za trenutek. In vendar mu je ta bliskovita tema iztisnila rešilno zamisel. Kameje ni mogel nikdar uganiti, od kje se je misel vzela in kdo mu je v tistem hipu podaril moč, da je misel tudi izvedel.

Kakor da bi se bil pravkar zbudil iz kratke dremavice, se je gospod Mišel nenaodoma iztegnil in pogledal svojega sopotnika. Ta je pri tem kar vtrepetal.

»O — « je zamrmral gospod Cattaruzza in se z obotavljanjem vsedel na prejšnje mesto. »Misliš sem, da spite in — vas nisem hotel nalegovati — «. Mišel se ni pustil pretentati. Z naporom se je namsemhnil, in čeprav so živci grozili,

da popokajo si je z navidezno mirnostjo vtaknil med zobe debelo cigaro, havano. Nato je potegnil iz čepa listnico, skrbno poiskal bankovec za pet tisoč lir in ga zvil v tanek zvitek.

»Zborna cigara, kupil sem jih na velesejmu — je dejal medtem ko je zvitek prižgal z vžgalico in ko je zagorel, prižgal z njim debelo havano. »Dobre cigare se ne prižigajo s čerini, kaj se vam zdi?«

Sopotnik je planil pokonci. »Za božjo voljo — « je zaspihal, akaj vendar poenajste? To — to je vendar nemogoče...!«

Mišel je vrgel napol zogleneli zvitek bankovca ob tla, nato se je udobno zleknil in puhnil debel dim cigare v žarnico na stropu.

»Le nič razburjanja, gospod Cattaruzza, se je smeja, »bankovec v moji listnici so — ponarejeni. Vsi brez izjeme! Slabo ponarejeni. Sprejel jih je moj uslužbenec na sejmju. Veste, to je še pravi zeleznec, komaj mesec dni ga imam v službi. Jutri bom bankovec oddal policiji v Rimu.«

Svojim prijateljem gospod Mišel rad razkazuje dragocen odkritje, ki ga hrani v svoji zidni »blagajni« zraven peč. Za šipo je uokvirjen ogorek pettisoičirskega bankovca, in gospod Mišel se rad pohvali, kako se je z žrtvovanjem pet tisoč lir hladnokrvno in s polno prisotnostjo duha rešil roparskega napada na železnici.

Tudi vinski trgovec, gospod Cattaruzza iz Neaplja, čuva košček zoglenela pettisoičirskega bankovca. — »Taktak sem se vprašal, s Tržaškega velesejma v spremstvu nekoga norca«, pripoveduje svojim prijateljem gospod Cattaruzza. »Ponoreli razuzdanec si je cigaro prižgal s pettisoičirskim bankovcem in pri tem zatreljal, da so vsi bankovci, ki jih je imel debelo listnico, ponarejeni, čeprav je pred tem plačal kontrolorju pet tisoč lir za listek, ki ga ni utegnil kupiti na postaji.«

OD TU IN TAM

Crne kravate, ki jih nosijo mornariški častniki in podčastniki, so prvotno uvedli v britanski vojni mornarici kot znak žalovanja po smrti lorda Nelsona. Po Angležih so crne kravate prevzete tudi ostale mornarice po svetu.

Nizozemski učitelj Hujo Stecnobek iz Amsterdama pošilja svoj nevesti, ki stamuje na podeželju, že nad leto dni ljubavna pisma z hčrno ladi pismo. Sedaj je mladejša žena zagrabila poštna uprava z zahtevo, da je pošiljanje pisem brez poštnih pristojbin nedopustno. Steenbok bo odšel dalje svoja pisma zaročenki frankiral, pošiljal pa jih bo še nadalje z golobci.

VESTI s TRŽAŠKEGA

Prosta luka ali prosta cona

V spomeniku o londonskem sporazumu, s katerim je bilo Svobodno tržaško ozemlje dejansko razdeljeno med Jugoslavijo in Italijo, je rečeno: »Italijanska vlada se obvezuje, da bo ohranila v Trstu prosto luko, skladno z določbami členov 1-20 Priloge VIII. mirovne pogodbe z Italijo. S tem je torej nesporno rešeno, da bo promet skozi tržaško luko za vse države popolnoma prost in da bo v pristaniških skladiščih blago lahko ležalo, ne da bi plačalo carin. Ali bo tržaška prosta luka res urejena popolnoma po določilih mirovne pogodbe je seveda drugo vprašanje. Ob izpremenjenem položaju je to kaj malo verjetno, saj bi v tem primeru moral n. pr. sedeti v njenem upravnem odboru tudi predsednik Sovjetske zveze, njen ravnatelj ne bi smel biti Italijan ali Jugoslovjan, in Jugoslavija bi morala imeti v luki svoj poseben del. Zato lahko predvidevamo, da bo konferenca držav, na kateri bodo reševali vprašanje ureditve tržaške luke (Jugoslavija in Avstrija sta nanjo že povabiljeni), najbrž rešila svojo nalogo »v duhu omejenih določil mirovne pogodbe z Italijo, ne pa dobesedno po njenih členih. V slednjem primeru namreč konferenca sploh ne bi bila potrebna, temveč bi enostavno rekli, da je treba prosto luko urediti po zadetih določilih mirovne pogodbe. Tega pa v Londonu niso storili.

(in ne samo delne, kakor v Gorici) bi tako omogočila, da bi Trst ohranil in razvil značaj pravega trgovskega emporija, in to vključno s krajno neugodnemu političnemu položaju, v katerem se je znašel, ko je postal navadno obmejno mesto, brez lastnega zaledja, ki bi mu omogočalo, da primerno diha. Priporočljivo bi bilo, da se za doseganje takšne ureditve, za uvedbo proste cone zavzamejo vsi tržaški gospodarski krogi.

Misel ni nova in z njo so se že ukvarjali tržaški gospodarstveniki. Danes je morda aktualnejša kakor je bila kdaj koli.

Zborovanje SDZ

Za nedeljo, 17. t. m. sklicuje Izvršni odbor SDZ člane in prijatelje SDZ na sestanek v prostorih Zveze s pričetkom ob 9.30. Govorniki bodo na zborovanju obrazložili novo nastali položaj na našem ozemlju in v javni diskusiji obrtali naloge in cilje SDZ v bodočnosti. Sestanek je izredne važnosti za naše bodoče delo, zato vabimo člane in prijatelje iz mesta in bližnje okolice, da se estanka udeležijo. Tajnštvo SDZ

Težke ure o Miljščini

Premikanja državnih mej v mirnih časih povzročajo vedno težka vzmetrjanja. Narodni pripadniki države, ki na novo stopa na pridobljeno ozemlje, po navadi proslavljajo ta veliki dogodek osvoboditve, medtem ko pomeni tak dogodek za pripadnike domovine, ki se z ozemlja posiljajo, dan splošne žalosti. Taki dogodki so se v mirnih časih dogajali v zgodovini le redkokdaj. Državne meje so se premikale načeloma le z vojaško silo.

Z londonsko spomenico so štiri države - podpisnice mirovne pogodbe z Italijo in sostanoviteljice STO razdeljale in razkosale svoj lastni zamek, dejansko povsem razveljavile tisti del mirovne pogodbe, s katerim je bilo ustanovljeno STO, ne da bi za to svoje poudarje zahtevale prizadetega prebivalstva in brez formalnega pristanka ostalih podpisnic mirovne pogodbe. Vsemu temu se je izognile z diplomatsko spretnostjo.

Devet kvadratnih kilometrov zemljišča s približno 3000 prebivalci, ki so po vaseh in naseljih raztreseni po ozemlju področja A, je londonska spomenica prisodila v pravico Jugoslaviji. Ob tej delitvi ne prihaja v poštev narodnostna pripadnost, pač pa tu delita veselje in žalost dva popolnoma različna svetova. Na eni strani demokratična oblika vladavine, ki nosi na sebi še vse premnoge znake preteklo diktature in ki jih tudi dotedanja demokratična zasedbenika nista mogla dokončno izbrisati, na drugi strani čista diktatura.

Prav zaradi te strahotne izbire ni mogoče govoriti na ozemlju, ki prehaja pod upravo Titove Jugoslavije, o veselju ali celo osvoboditvi. Prav tam, na samem licu mesta, najde obiskovalec, ki ga je ta

IZ NABREŽINE

Občinski svet za spoštovanje statuta

Takoj po objavi sporazuma glede Tržaškega vprašanja je občinski odbor sklicati izredno sejo občinskega sveta, ki se je nato vršila v sredo 8. t. m. ob 17.30 uri. Edina točka dnevnega reda je bila: Razprava o zadnjih dogodkih glede Tržaškega vprašanja. Takoj po otvoritvi seje je župan podal kratek pregled Tržaškega vprašanja, in to od podpisa mirovne pogodbe do sklenitve zadnjega sporazuma o razdelitvi med Jugoslavijo in Italijo. Predital je nato izjaviti občinskemu odboru, ki jo predlaga občinskemu svetu v razpravo in odobritev. Ta izjava ne bo poslana nikamor, ostala bo le v sejemem zapisniku na vpogled tudi bodočim rodovom, iz katerega bo razvidno, da je naš občinski svet napravil vse, kar je bilo v njegovi moči, da bi ne prišlo do današnje razdelitve tega ozemlja.

Takoj ko je župan prečital svojo izjavo, se je k besedi oglasil svetovalec Drago Legiša, ki je v imenu svoje skupine ter skupine dr. Škrk prečital drugo izjavo, ki je bila sicer nekoliko drugače sestavljena, a po vsebini ista kot prva predlagana. Župan je to enakost ugotovil ter predlagal, naj bi se sporazumeli za enotno, skupno izjavo. Občinski svet je to sprejel ter določil štiri zastopnike raznih skupin, da isto sestavijo. Po desetminutnem odmoru je župan prečital novo izjavo, ki je bila sestavljena na podlagi izjave občinskega

odborni. Zupan je dal to izjavo na glasovanje, ki jo, razen svetovalec Colje, svetovaleci sprejeli in odobrili. Pri tem glasovanju je kaj žalostno vlogo igral titovski svetovalec Colja, ki je po glasovanju izjavil, da saj vemo za njegovo stališče glede resolucije za STO, kar je že pri prejšnjih sejah povedal, ter se zato tudi sedaj vzdržuje glasovanja. Kritiziral je občinski odbor, češ da bi moral raje kot za take reči, sklicati sejo občinskega sveta zato, da bi določil predlog za bodočo gospodarski načrt, ker do sedaj je imel občinski svet le enkrat priložnost, da je sestavil predlog za ta načrt. Zupan mu je takoj odgovoril, da je bila današnja seja sklicana le zato, da razpravi o novo nastalem položaju na našem ozemlju, ter ne zaradi raznih kritik. Svetovalec Colja, je nadaljeval župan, bo imel v kratkem priložnost, da bo lahko na dolgo in široko razpravjal o gospodarskih načrtih in drugih zadevah, ki ga zanimajo. Nato je župan zaključil sejo.

Moramo še omeniti, da je med sejo prišla v sejo dvorano večja skupina italijanskih mladencev, ki so hoteli najbrž izsiliti od župana, da bi razobesil na občinsko poslopje italijansko zastavo. Poslali so radi tega k županu delegacijo najbrž italijanskih mladencev, katero je župan takoj po občinski seji sprejel. Predstavniki, vsi štiri je Nabrežini stanujoči, so zahtevali od župana, da razobesi italijansko zastavo na občinskem poslopiju, in to zaradi proglašene generala Winterton. Župan je odgovoril, da področni poveljniki ni ukazal, da se mora ta zastava razobesiti na občinska poslopja, pač pa je le dovolil, da se lahko razobesi, kar do sedaj ni bilo dovoljeno. Župan je tudi omenil, da se to dovoljenje po njegovem mnenju tiče le tržaške občine, ki je že večkrat zahtevala, da se izda to dovoljenje; a naša občina ni tega nikoli zahtevala. Ne more dovoliti, da se zastava razobesi tudi zaradi tega, ker je tu še vedno ZVV ter bi tudi velika večina volivcev bila nasprotna temu dejanju. Na vsak način, je izjavil župan, smo prisiljeni sprejeti novo stanje, ki je nastalo po podpisu londonskega sporazuma, in čim občina prejme od višjih oblasti pisni ukaz, da mora to storiti, ne bo odlašala, ampak bo ukaz izvršila. To je delegacija tudi razumela ter po sestanku o tem poročala svojim pristajšem.

Izjava

»Odkar je bila sklenjena mirovna pogodba z Italijo je občinski svet stalno zastopal stališče, da se mora STO dokončno ustanoviti v smislu mirovne pogodbe ter je v tem okviru glasoval in odposlal na vse odgovorna mesta številne tozadevne resolucije. Kot zadnji akt te zahteve je odposlal resolucijo na Varnostni svet OZN z nad 2000 (dva tisoč) podpisov svojih volivcev. Vsed razkosanja STO občinski svet izjavlja, da je prisiljen sprejeti začasno stanje, ki je nastalo po londonskem sporazumu z dne 5. t. m. in da se bo še nadalje prizadeval. Da bo začasnost tega sporazuma čim krajša, ter da se uveljavi mirovna pogodba z Italijo in dokončno ustanovi STO;

2) da se v vsakem primeru prizna enakopravnost obeh narodnosti na tem področju;

3) da bodo zaščiteni narodni, politični, gospodarski in socialni interesi tu živčega ljudstva;

4) za mirno sožitje med Slovenci in Italijani.

Obenem poziva vse svoje volivce, naj se v tem trenutku strnejo okrog svojih izvoljenih predstavnikov v borbi za doseganje gori na vedenih ciljev.

Glasbena šola SPM

Glasbena šola Slovenske prosvetne matice obvešča slušatelje tedenskih predavanj glasbenega seminarja, da bodo pričela ista že v tem mesecu. Lanski obiskovalci in tudi novi naj se zgledajo v soboto, dne 16. t. m. ob šestih zvečer v učilnici v ul. Machiaveli 22-II zaradi določitve odnosno dogovora dneva in ure. Vpis za vse druge gojence instrumentalne šole se še do nadaljnjega podaljša klavir, violina itd.

Tečaj angleščine

SPM vabi interese, da se zberejo dne 15. t. m. ob 19. uri na sedežu SPM v ulici Machiaveli 22-II zaradi določitve urnika posameznih tečajev.

Sovjeti izdali STO!

Sovjetska agencija TASS je sporočila, da je sovjetski delegat pri OZN, Andrej Višinski, poslal večkrat predsedniku Varnostnega sveta pismo, v katerem izjavlja, da je sovjetska vlada vzel na znanje sporazum o Trstu med Italijo in Jugoslavijo.

Kot poroča TASS, ugotavlja Višinski v pismu predsedniku Varnostnega sveta, da je sporazum, sklenjen v skladu s Italijo in Jugoslavijo kot dvema neposredno zainteresiranimi državama, sprejemljivo za obe državi. Ker ta sporazum, nadaljuje Višinski, poleg tega olajšuje vzpostavitev normalnih odnosov med obema deželama in tako prispeva k zmanjšanju napetosti v tem delu Evrope, je sovjetska vlada sprejela sporazum na znanje.

Moskva je torej postavila na laž vse svoje tukajšnje kominformistične uslužbenice in jih proglašila za krivoprišežnike. Zgodilo se je to, kar smo stalno zatirjali: Vse komunistične prisrge veljajo — ob preklica! Titovci se tega seveda najbolj veselijo — gliha vkup štrihai!

Zvesti mirovni pogodbi in svoji zemlji smo tako ostali edinole demokratski Slovenci in z nami tudi ostali Slovenci, ki so se puščali zavajati na led komunističnega besedolomstva. Zaključek prav za te ogojufane Slovence pod titovskim ali vidaljevskim plaštem je eden: **ZVESTOBA ZA ZVESTOBO!** Obrnite hrbet vsem kaporjonam v tujih službah, ki so vas ogojufali!

Izjava nabrežinskega župana za rimski radio

V soboto, dne 9. t. m. je radijski urednik rimskega Radia naprosil župana, da bi mu dal nekaj izjav v zvezi s zadnjih dogodkih glede STO. Urednik Radia je postavil več vprašanj, na katere je župan dal naslednji odgovor:

Naša občina šteje okoli 5600 prebivalcev, od katerih je večina Slovencev, a Italijanov je približno tretjina. Večina prebivalstva je bila vedno zato, da se ustanovi STO, a je sedaj prisiljena sprejeti izvršeno dejstvo. Tako po podpisu je občinski odbor sklical izredno sejo občinskega sveta, na kateri je bila razprava o novo nastalem položaju, kjer je bila tudi sprejeta zadevna izjava. Tukaj je podžupan Floridan prečital v slovenščini en odstavek izjave, ki je bila sprejeta od občinskega sveta. Nato je župan pojasnil razne točke izjave, in sicer, da pričakujemo, da bo začasnost tega sporazuma čim krajša, ter da se čimprej ustanovi STO, da se uveljavi enakopravnost obeh tu živčih narodov, ter da se na podlagi tega sporazuma pride do mirnega sožitja razumevanja med Slovenci in Italijani. Dalje je župan izjavil, da upa, da bo demo-

kratična in republikanska Italija upoštevala naš živelj ter točno izpolnjevala določbe londonskega sporazuma. Župan je tudi izrazil željo, da bi se isto tako izpolnjeval sporazum na področju B.

† Profesor Vladimir Žitko

V ljubljanski bolnišnici je nenadoma umrl bivši nadzornik slovenskih srednjih šol na STO in sedanj profesor na učiteljsko, dr. Vladimir Žitko.

Sorodnikom in kolegom profesorjem naše iskreno sožalje!

Zadnja pot ge. Ančke Poštovanove

V soboto 9. oktobra so mnogi prijatelji in znanci spremili k zadnjemu počitku na barokovlansko pokopališče gospo Ančko Poštovanovo, ugledno soprogo šefa slovenskega oddelka Zvezniške obveščevalne službe. Pokojnica je sestra pravaka SLS, dr. Mihe Kreka. Bobhala je polnih osem let in junjsko prenašala trpljenje.

Gospodu soprogu in sorodnikom naše najiskrenejšie sožalje!

DAROVI: Ob obletnici rojstva Sergija Tončiča darujeta za SDD Eva in Mito 5.000 lir. V počastitev spomina pok. Zarkota Subana daruje za SDD družina J. Karis 1.000 in družina I. Tomazič 1.000 lir. Darovalcem iskrena hvala!

Odgovorni urednik: Dr. Prof. ANTON DABINOVIC
Tiska: tisk. Adria, d. d., v Trstu

Darilne pakete za Jugoslavijo in druge države razpošilja tvrdka

ALASKA
Š. HAVERIC
TRST - ulica S. Lazzaro 18-I
Tel. 35-658
Zajamčeno prvovrstno blago po najugodnejših cenah

Mizariji hmetovalci podjetniki Deske umreko-ve, macesnobe in trah lesov, trame in par-kete wadi najugodnejše

CALEA
TEL. 90441 TRST
Viale Sennino, 2 4

Trije stvarni predlogi

(Nadaljevanje s 1. strani)

tem ljudji in poskušajmo od spodaj ustvariti to, kar se ni dalo ustvariti od zgoraj. Ni nujno, da bi pri tem zabrisali vse razlike, glavno je le, da dosežemo isto načelno enotnost, ki mora biti odlika vsake narodne manjšine, ko gre za njen obstoj in življenje. Čas bo nato že opravil svoje in postavil stvari na svoje mesto tako, kot bo to najbolje odgovarjalo razmeram. Toda, če nečemo imeti stavbe na pesku, moramo graditi to enotnost in skupnost samo s tistimi in med tistimi, ki nanjo iskreno in brez pridržkov pristajajo. Torej ne splošno objemljejanje na levo in desno, temveč delovanje v pravkar naznačenem smislu naj bo tretja naloga, ki jih današnja seja širšega odbora Slovenske demokratične zveze predlaga svojemu Izvršilemu odboru.

Izvajanja člana Izvršnega odbora so prisotni poslušali z napetostjo in odobravanjem. Sledila je krajša debata, ki je pokazala po-

polno soglasnost v pogledu bodočih smernic, ki naj vodijo SDZ pri njenih nalogah in ciljih za doseg in uveljavljanje narodnih, gospodarskih in socialnih pravic Slovencev na tej zemlji.

Nato je predsednik izvajanja odborovnikov skrcil na naslednje tri predloge:

- 1) SDZ mora tudi nasproti novim upraviteljem STO ohraniti dostojno in častno zadržanje;
 - 2) Glavni odbor pooblašča Izvršni odbor, da stopi v stike s SKS in skupno s to organizacijo oblikuje skupne zahteve in sugestije pri novih upraviteljih STO;
 - 3) SDZ naj prične nemudoma z akcijo za pritegnitev vseh Slovencev za uveljavljanje in obrambo v posebnem statutu zajamčenih pravic.
- Vsi ti predlogi so bili soglasno sprejeti.
- Zasedanje je bilo zaključeno ob 13. uri.

Vsakovrstno pohištvo: **Tovarna pohištva Tel. 32**

SPALNICE - JEDILNICE - KUHINJE ITD. — PO NAROČILU IZVRŠI VSAKO DELO — POROČITVO ZA DOBER NAKUP — TOVARNISKE CENE — DELO SOLIDNO — DOMACA TVRDKA

PRINČIČ
KRMIL
Cormons - prov. Gorizia

HOOVER HOOVER HOOVER

En dan v tednu ste gotovo preobremenjeni, da operete delovno obleko in vse osebno perilo družine! V temu Vam edino odpomore novi električni pralni stroj

HOOVER

ki Vam sam opere 3 kg perila v 4 minutah popolnoma čisto in brez kakega mučnega namakanja.

Odslej Vam bo pranje v veselje in prihranilo boste na času in denarju!

HOOVER I. KERŽE
dobite pri točki

Piazza S. Giovanni 1 - Tel. 35019
Po najugodnejši ceni in tudi na obroke

HOOVER HOOVER HOOVER